

PLOŠNÉ INTEGRÁLY ①

Plocha: graf funkce $z = f(x, y)$ na uzavřené množině \bar{D}
(příp. $x = f(y, z)$ nebo $y = f(x, z)$)

tečná rovina ke grafu $z = f(x, y)$ v bodě $A = [x_0, y_0]$:

$$z = f(A) + \frac{\partial f(A)}{\partial x} (x - x_0) + \frac{\partial f(A)}{\partial y} (y - y_0)$$

rovina $ax + by + cz + d = 0$ má normálový vektor
 $\vec{n} = (a, b, c)$

tečná rovina má normálu v bodě A :

$$\vec{n}_1 = \left(\frac{\partial f(A)}{\partial x}, \frac{\partial f(A)}{\partial y}, \cancel{\frac{\partial f(A)}{\partial z}} - 1 \right)$$

$$\vec{n}_2 = \left(-\frac{\partial f(A)}{\partial x}, -\frac{\partial f(A)}{\partial y}, 1 \right)$$

orientace plochy: sčítání normál

Pláštný integrál 1. druhu: Je-li S plocha
 zadaná jako $z = f(x, y)$ na uzavřené množině D , definujeme
 integrál funkce $F = F(x, y, z)$ na ploše S jako

$$\iint_S F(x, y, z) dS = \iint_D F(x, y, f(x, y)) \sqrt{1 + \left(\frac{\partial f}{\partial x}\right)^2 + \left(\frac{\partial f}{\partial y}\right)^2} dx dy$$

Využití pláštního integrálu: plocha $S: z = f(x, y)$ s
 plošnou hustotou $h = h(x, y, z)$

Povrch (obráh) plochy $S: P(S) = \iint_S 1 dS$

Hmotnost: $m = \iint_S h(x, y, z) dS$

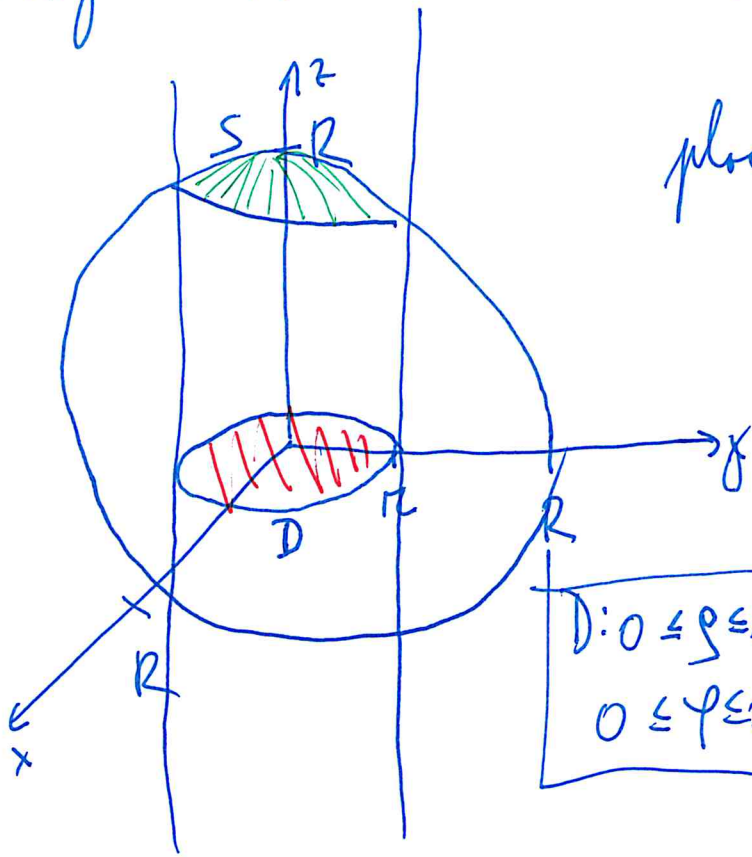
těžiště $x_T = \frac{1}{m} \iint_S x \cdot h(x, y, z) dS$ a analogicky y_T a z_T

moment setračnosti plochy S vzhledem k ose z

$$I_z = \iint_S \underbrace{(x^2 + y^2)}_{r^2} \cdot \underbrace{h(x, y, z)}_m dS$$

Příklad: Spočítejte obsah kulové plochy (sféry) (3)

$x^2 + y^2 + z^2 = R^2$ vnitřní válcové plochy $x^2 + y^2 = r^2$ pro $z \geq 0$
 $R \geq r$

plocha: $z = \sqrt{R^2 - x^2 - y^2}$

$$\frac{\partial z}{\partial x} = \frac{-x}{\sqrt{R^2 - x^2 - y^2}}$$

$$\frac{\partial z}{\partial y} = \frac{-y}{\sqrt{R^2 - x^2 - y^2}}$$

$$D: 0 \leq \rho \leq r$$

$$0 \leq \varphi \leq 2\pi$$

$$dS = \sqrt{1 + \left(\frac{\partial z}{\partial x}\right)^2 + \left(\frac{\partial z}{\partial y}\right)^2} dx dy = \sqrt{1 + \frac{x^2 + y^2}{R^2 - x^2 - y^2}} dx dy = \frac{R}{\sqrt{R^2 - x^2 - y^2}} dx dy$$

$$P = \iint_S 1 dS = \iint_D \frac{R}{\sqrt{R^2 - x^2 - y^2}} dx dy = \iint_D \frac{R \rho}{\sqrt{R^2 - \rho^2}} d\rho d\varphi =$$

$$= 2\pi R \int_0^r \frac{\rho}{\sqrt{R^2 - \rho^2}} d\rho = -\pi R \int_{R^2}^{R^2 - r^2} \frac{dt}{\sqrt{t}} = -\pi R \left[\sqrt{t} \right]_{R^2}^{R^2 - r^2} =$$

$$= 2\pi R (R - \sqrt{R^2 - r^2})$$

$$dt = -2\rho d\rho$$

$$-\frac{1}{2} dt = \rho d\rho$$

Pláštný integrál 2. druhu: Bud' S omezená (4)

dvoustanná plocha orientovaná jednotkovým

normálovým vektorem \vec{n} a $\vec{a} = u(x,y,z)\vec{i} + v(x,y,z)\vec{j} + w(x,y,z)\vec{k}$

vektorové pole. Pláštným integrálem 2. druhu

pole \vec{a} přes plochu S (tzv. tok pole \vec{a} plochou S)

definujeme jako integrál:

$$\iint_S \overset{\text{označen!}}{u(x,y,z)dydz + v(x,y,z)dzdx + w(x,y,z)dx dy} = \boxed{\iint_S \vec{a} \cdot \vec{n} dS}$$

Vypočít pl. int. 2. druhu: máme plochu $z = f(x,y)$ nad
množinou D a pole

$$\vec{a} = u \cdot \vec{i} + v \cdot \vec{j} + w \cdot \vec{k}$$

1) potřebujeme jednotkový normál:

$$\vec{n}_{\text{zp}} = \frac{1}{\sqrt{1 + \left(\frac{\partial f}{\partial x}\right)^2 + \left(\frac{\partial f}{\partial y}\right)^2}} \left(\frac{\partial f}{\partial x}, \frac{\partial f}{\partial y}, -1 \right)$$

nebo

$$\vec{n}_{\text{zp}} = \frac{1}{\sqrt{1 + \left(\frac{\partial f}{\partial x}\right)^2 + \left(\frac{\partial f}{\partial y}\right)^2}} \left(-\frac{\partial f}{\partial x}, -\frac{\partial f}{\partial y}, 1 \right)$$

orientace nio

$$\iint_S \vec{a} \cdot \vec{n} dS = \iint_S (u, v, w) \frac{1}{\sqrt{1 + \left(\frac{\partial z}{\partial x}\right)^2 + \left(\frac{\partial z}{\partial y}\right)^2}} dS = \dots$$

$$= \iint_D (u, v, w) \cdot \left(\frac{\partial z}{\partial x}, \frac{\partial z}{\partial y}, -1\right) \frac{1}{\sqrt{1 + \left(\frac{\partial z}{\partial x}\right)^2 + \left(\frac{\partial z}{\partial y}\right)^2}} dx dy$$

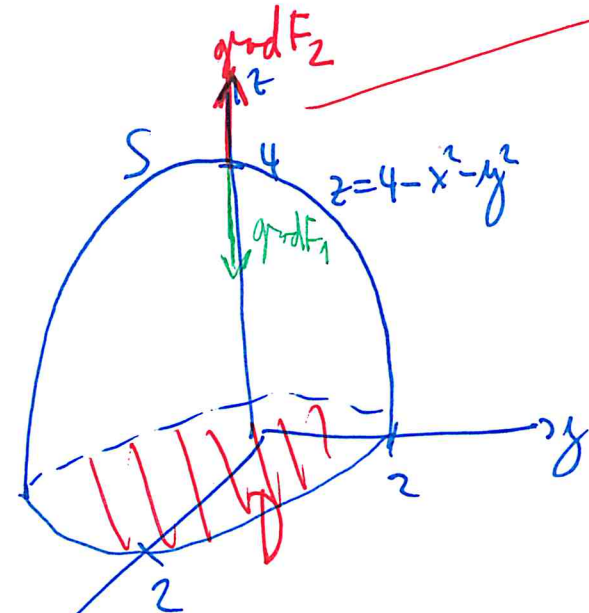
↓

$$\iint_S \vec{a} \cdot \vec{n} dS = \iint_D \vec{a} \cdot \text{grad } F dx dy, \text{ kde}$$

S je plocha zadána: $F: z - f(x, y) = 0$ nebo
 $f(x, y) - z = 0$ (dle orientace)

Příklad: Vypočítejte tok pole $\vec{a} = x\vec{i} + y\vec{j} + z\vec{k}$ (6)

plochou S , kterou tvoří část paraboloidu $z = 4 - x^2 - y^2$
 pro $z \geq 0$ orientovaná normálou "mířící ven"

$$F_1: 4 - x^2 - y^2 - z = 0$$

$$F_2: x^2 + y^2 + z - 4 = 0$$

$$\text{grad } F_1 = (-2x, -2y, -1)$$

$$\text{grad } F_2 = (2x, 2y, 1)$$

dosadíme $x=0, y=0$

$$\text{grad } F_1 = (0, 0, -1)$$

$$\text{grad } F_2 = (0, 0, 1)$$

$$D: \begin{cases} 0 \leq \rho \leq 2 \\ 0 \leq \varphi \leq 2\pi \end{cases}$$

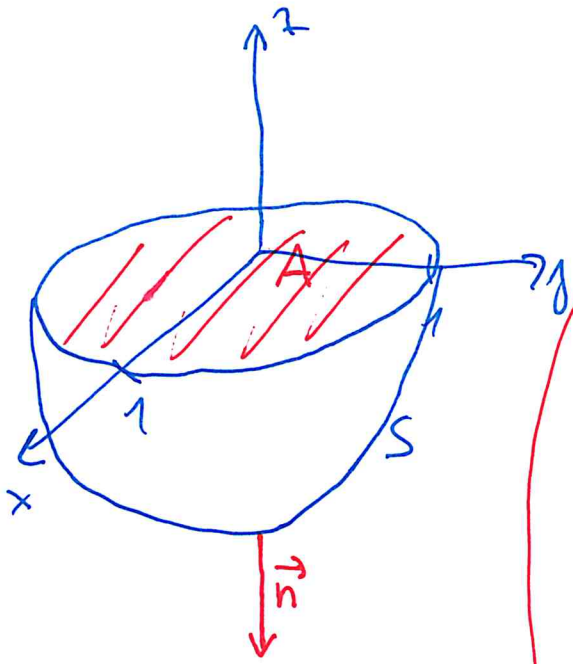
$$\iint_S \vec{a} \cdot \vec{n} \, dS = \iint_D (x, y, \overset{\vec{a}}{z}) \cdot (\overset{\text{grad } F_2}{2x, 2y, 1}) \, dx \, dy =$$

$$= \iint_D (x, y, 4 - x^2 - y^2) \cdot (2x, 2y, 1) \, dx \, dy = \iint_D (2x^2 + 2y^2 + 4 - x^2 - y^2) \, dx \, dy =$$

$$= \iint_D (4 + x^2 + y^2) \, dx \, dy = \iint_D (4 + \rho^2) \cdot \rho \, d\rho \, d\varphi = \int_0^{2\pi} \left(\int_0^2 (4\rho + \rho^3) \, d\rho \right) d\varphi =$$

$$= 2\pi \left[2\rho^2 + \frac{\rho^4}{4} \right]_0^2 = 2\pi (8 + 4) = \boxed{24\pi}$$

Vypočítejte tok pole $\vec{a} = (-y, x, x^2y^2z)$ spodní
 polokoule $x^2 + y^2 + z^2 = 1$ orientovanou normálovou $\vec{n} = (0, 0, -1)$
 pod bodem $[0, 0]$

$$z = -\sqrt{1-x^2-y^2}$$

$$F: z + \sqrt{1-x^2-y^2} = 0$$

$$\text{grad } F = \left(\frac{-x}{\sqrt{1-x^2-y^2}}, \frac{-y}{\sqrt{1-x^2-y^2}}, 1 \right)$$

otočíme znaménka

$$\text{grad } F = \left(\frac{x}{\sqrt{1-x^2-y^2}}, \frac{y}{\sqrt{1-x^2-y^2}}, -1 \right)$$

$$\iint_S \vec{a} \cdot \vec{n} \, dS = \iint_A (-y, x, -x^2y^2\sqrt{1-x^2-y^2}) \cdot \left(\frac{x}{\sqrt{1-x^2-y^2}}, \frac{y}{\sqrt{1-x^2-y^2}}, -1 \right) dx dy$$

$$= \iint_A x^2y^2\sqrt{1-x^2-y^2} \, dx dy$$

$$\iint_A x^2 y^2 \sqrt{1-x^2-y^2} dx dy = \iint_A \rho^2 \cos^2 \varphi \rho^2 \sin^2 \varphi \sqrt{1-\rho^2} \rho d\rho d\varphi =$$

$$0 \leq \varphi \leq 2\pi \quad x = \rho \cos \varphi$$

$$0 \leq \rho \leq 1 \quad y = \rho \sin \varphi$$

$$= \iint_A \rho^5 \sqrt{1-\rho^2} \cos^2 \varphi \sin^2 \varphi d\rho d\varphi = \frac{8}{105} \int_0^{2\pi} \cos^2 \varphi \sin^2 \varphi d\varphi = \frac{2\pi}{105}$$

$$\int_0^1 \rho^5 \sqrt{1-\rho^2} d\rho = -\frac{1}{2} \int_1^0 (1-t)^2 \sqrt{t} dt = \frac{1}{2} \int_0^1 (\sqrt{t} - 2t^{\frac{3}{2}} + t^{\frac{5}{2}}) dt =$$

$$= \frac{1}{2} \left[\frac{t^{\frac{3}{2}}}{\frac{3}{2}} - 2 \frac{t^{\frac{5}{2}}}{\frac{5}{2}} + \frac{t^{\frac{7}{2}}}{\frac{7}{2}} \right]_0^1 = \frac{1}{2} \left(\frac{2}{3} - \frac{4}{5} + \frac{2}{7} \right) =$$

$$= \frac{1}{2} \frac{70 - 84 + 30}{105} = \frac{8}{105}$$

$$dt = -2\rho d\rho$$

$$-\frac{1}{2} dt = \rho d\rho$$

$$\int_0^{2\pi} \cos^2 \varphi \sin^2 \varphi d\varphi = \frac{1}{4} \int_0^{2\pi} \sin^2 2\varphi d\varphi = \frac{1}{4} \int_0^{2\pi} \frac{1 - \cos 4\varphi}{2} d\varphi = \frac{1}{8} \left[\varphi - \frac{1}{4} \sin 4\varphi \right]_0^{2\pi} =$$

$$\cos^2 \varphi - \sin^2 \varphi = \cos 2\varphi$$

$$1 - 2\sin^2 \varphi = \cos 2\varphi \rightarrow \sin^2 \varphi = \frac{-\cos 2\varphi + 1}{2}$$

$$= \frac{1}{8} \cdot 2\pi$$